

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TRŽNÍ SELHÁNÍ

- Trh je neefektivnějším ekonomický systém, ale v některých případech neplní své funkce.
- Trh nepodá reálnou informaci o nákladech, nabídce a poptávce.
- Ekonomické zdroje nejsou hospodárně využívány.
- Stát má důvod pro zásah do ekonomiky.

Důvody selhání trhu

- a) Veřejné statky a služby
- b) Externality trhu
- c) Nedokonalá konkurence

a) Veřejné statky a služby

- jsou takové z nichž mají užitek všichni, ale nelze určit, kolik se za jejich využití má platit
- neplatiči nejsou ze spotřeby vyloučeni
- spotřeba tohoto statku nesnižuje dostupnost téhož statku pro jiné osoby
- měli by zůstat v co nejvyšší míře neovlivněni trhem
- vhodné je, aby tyto služby zajišťovala veřejná správa ze svých rozpočtů
- patří sem obrana státu, zdravotnictví, školství, silniční síť, veřejná hromadná doprava, policie apod.

b) Externality trhu

- jedná se o vedlejší účinky trhu na subjekty
- trhem určená cena správně neinformuje o nákladech nebo vedlejších dopadech spojených s výrobou a prodejem statku
- máme dva druhy externalit

Druhy externalit trhu

1) Negativní externality

- Zde jsou společenské náklady vyšší než náklady trhem skutečně oceňované
- Příkladem je znečišťování životního prostředí – firma, která nečistí odpadní vody vyrábí levněji, než firma, která to dělá – následky musí odstranit jiný subjekt
- Stát administrativně zasahuje a nutí firmy dodržovat ekologické opatření
- Nedodržování – pokuty, sankce apod., zavádění daní

2) Pozitivní externality

- Zde trh neumí ocenit jejich společenský užitek
- Činností přineseme třetí osobě užitek, aniž by se tato osoba o to jakkoliv zasloužila a zaplatila
- Příkladem je přivedení infrastruktury na určité území – stoupnou tržní ceny pozemků
- Příkladem je – v ceně medu není zahrnut přínos včel pro opílování stromů a rostlin
- Příkladem je – zavedením ostrahy firmy se zvýší v okolí bezplatně bezpečnost

c) Nedokonalá konkurence

- v důsledku monopolu nebo oligopolu dochází k deformaci cen na úkor zákazníka (spotřebitele)
- nesoutěží mezi sebou o zákazníka a můžou si diktovat ceny
- dochází k poškozování spotřebitele
- trh poskytuje méně statků za vyšší ceny

Jak se proti tomu bránit?:

- stát pomocí antimonopolních zákonů zvyšuje konkurenci v různých odvětvích ekonomiky – hlídá Úřad na ochranu hospodářské soutěže
- stát se pokusí převzít kontrolu nad monopolním výrobcem ve strategických oblastech (energie, výroba a rozvod tepla apod.)
- stát vytvoří podmínky pro vstup nových prodejců

Z předešlé prezentace by jste měli
odpovědět na následující otázky:

1. Co je to tržní selhání?
2. Vyjmenujte důvody tržního selhání?
3. Co jsou externality trhu?
4. Znáš příklad pozitivní externality trhu?
5. Znáš příklad negativní externality trhu?
6. Co je to nedokonalá konkurence?
7. Co je to monopol?
8. Co jsou veřejné statky?
9. Uved' příklady veřejných statků?

Literatura a zdroje

- BARTONÍČKOVÁ , K.; BUČEK, L.; MICHALČÁKOVÁ, G.; MOCHŤÁK, J.; PANOVSÁ, K.; RABINSKÁ, I.; SVOBODA, J.; ZAPLETAL, L.; WAWROSZ, P. *Občanský a společenskovední základ - přehled středoškolského učiva*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, 272 s. ISBN 978-80-251-2631-8
- DVOŘÁK, J.; EMMERT, F.; KATRŇÁK, T.; KRAUSOVÁ, M.; MUŽÍKOVÁ, O.; SOJKA, M.; ŠEVELA, M.; ŠÍMOVÁ, B.; ŠVANDOVÁ, B.; TARÁBKOVÁ, M.; VALACH, M.; VOŇKOVÁ, E. *Odmaturuj ze společenských věd*. Vyd. 1. Brno: Didaktis, 2008, 256 s. ISBN 978-80-7358-122-0
- ŠVARCOVÁ, J. a kol. *Ekonomie – stručný přehled*. Zlín: CEED, 2006, 295 s. ISBN 80-903433-3-3